

Ως μια βραδυφλεγή υγειονομική βόμβα, το φιτίλι της οπ-οίας είναι ακόμη αναμμένο, χαρακτηρίζουν οι ειδικοί τις ποσότητες αμιάντου που βρίσκονται...

κρυμμένες στο κτιριακό απόθεμα της χώρας, ακόμη και 17 χρόνια μετά την έκδοση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για οριστική απαγόρευση της εμπορίας και χρήσης όλων των τύπων του καρκινογόνου υλικού.

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, ο αμιάντος είναι ιδιαίτερα επιβλαβής και... ύπουλος, αφού τα συμπτώματα της ασθένειας στον άνθρωπο εκδηλώνονται έπειτα από 15-20 χρόνια. Ειδικότερα, οι εισπνεόμενες ίνες αμιάντου μπορούν να προκαλέσουν αμιάντωση (φλεγμονή του πνεύμονα), καρκίνο του πνεύμονα, κακόηθες μεσοθηλίωμα του υπεζωκότος και του περιτοναίου (μεμβράνη που καλύπτει τους πνεύμονες).

Μεσοθηλίωμα, ένας καρκίνος που συνδέεται με τον αμιάντο

Η καρκινογόνος δράση του είναι γνωστή, διότι συνδέεται με έναν και μοναδικό τύπο θανατηφόρου καρκίνου, το μεσοθηλίωμα, για το οποίο καμία άλλη καρκινογόνος ουσία δεν είναι υπεύθυνη. Η μικροσκοπική του υφή είναι λεπτές ίνες που μοιάζουν με αιχμηρές βελόνες και διαπερνούν τα τοιχώματα του πνεύμονα, δημιουργώντας πλάκες στον υπεζωκότα (τη μεμβράνη που επικαλύπτει τον πνεύμονα μέσα στη θωρακική κοιλότητα). Μετά την εισπνοή, οι ίνες αυτές δεν αποβάλλονται και ούτε ο οργανισμός έχει τη δυνατότητα να τις απορροφήσει. Έτσι, παραμένουν «σφηνωμένες» στο αναπνευστικό σύστημα, στο οποίο ασκούν φλεγμονώδη και καρκινογενετική επίδραση επί δεκαετίες.

Όπως ανέφερε ο Παναγιώτης της Μπεχράκης, πνευμονολόγος και διευθυντής Ινστιτούτου Δημόσιας Υγείας του Αμερικανικού Κολλεγίου, δεν υπάρχει όριο ασφαλούς επιπέδου έκθεσης στον αμιάντο, είτε με την έννοια του χρόνου, είτε με

την έννοια της συγκέντρωσης των εισπνεόμενων ινών, καθώς και μια ελάχιστη δόση είναι ικανή να προκαλέσει νόσο. «Υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες τόνοι αμιάντου σπαρμένοι στις ελληνικές οικοδομές κι αν δει κανείς με τα μάτια του τα ελλενίτ που υπάρχουν στον οικιστικό ιστό, αρκεί να καταλάβει πόσος αμιάντος υπάρχει εκεί έξω» υπογραμμίζει, μιλώντας στα «ΝΕΑ». Ο ίδιος είχε τεθεί επικεφαλής της Ελληνικής Επιτροπής για τον Αμιάντο πριν από περίπου 25 χρόνια, ωστόσο, η δράση της αποδείχθηκε βραχύβια, καθώς, όπως υποστηρίζει, καμία κυβέρνηση δεν ενδιαφέρθηκε σοβαρά για το ζήτημα, ούτε έγινε καταγραφή κρουσμάτων και δεδομένων.

Σημαντική αύξηση της θνησιμότητας δείχνουν τα στοιχεία

Η πρώτη εμπεριστατωμένη – και μοναδική μέχρι στιγμής – έρευνα σε βάθος 32 ετών (1983- 2015) πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το οποίο και κατέγραψε σημαντική αύξηση των θανάτων από κακόηθες μεσοθηλίωμα, τον καρκίνο που οφείλεται στον αμιάντο. Συγκεκριμένα, την εικοσαετία 1983 – 2003 έχασαν τη ζωή τους 223 άνθρωποι, ενώ την περίοδο 2004 – 2015 καταγράφηκαν 455 θάνατοι. Μία άλλη άκρως σημαντική παράμετρος από την μελέτη ήταν και το ποσοστό θνησιμότητας για κάθε γεωγραφική περιοχή στην Ελλάδα για την περίοδο 2004 – 2015. Το υψηλότερο ποσοστό βρέθηκε στη Στερεά Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της Αττικής, ενώ ακολούθησαν Ήπειρος, Πελοπόννησος, Μακεδονία και Θράκη, Κρήτη και Θεσσαλία.

Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, οι θάνατοι από μεσοθηλίωμα αφορούσαν κυρίως άντρες με ένα συντριπτικό ποσοστό της τάξεως του 77,5%, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό θανάτων έλαβαν χώρα κατά τα τελευταία 15 χρόνια.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Κωνσταντίνος Γουργουλιάνης, καθηγητής Πνευμονολογίας του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και ένας από τους υπεύθυνους της έρευνας, επισημαίνει πως «αυτή η αύξηση οφείλεται εν μέρει στη βελτίωση των διαγνωστικών μεθόδων που είχε ως αποτέλεσμα την αποκάλυψη κρουσμάτων, τα οποία στο παρελθόν δεν μπορούσαν να διαγνωστούν. Επιπλέον, ο αυξημένος αριθμός ίσως οφείλεται και στο γεγονός ότι τώρα φαίνονται οι συνέπειες από τη χρήση του αμιάντου. Κι αυτό γιατί η νόσος εκδηλώνεται αρκετά χρόνια από την αρχική έκθεση». Και προσθέτει: «Μόνο στο νοσοκομείο μας έχουμε δύο – τρία περιστατικά μεσοθηλιώματος τον χρόνο, τα οποία φέρουν την «υπογραφή» του αμιάντου. Παράλληλα, σε ό,τι αφορά τα επαγγέλματα, οι επιβεβαιωμένοι ασθενείς έχουν σαφή σύνδεση με έκθεση στον αμιάντο».

Χαρακτηριστικά είναι και τα στοιχεία που παρέθεσε ο Αθανάσιος Νταβέλος, ειδικός ιατρός εργασίας και γενικός γραμματέας της Ελληνικής Εταιρείας Ιατρικής της Εργασίας και Περιβάλλοντος, αναφορικά με τους παράγοντες κινδύνου εμφάνισης καρκίνου πνεύμονα (σε σχέση με το γενικό πληθυσμό): Έκθεση στον αμιάντο x5, Κάπνισμα x11, έκθεση στον αμιάντο & κάπνισμα x53.

90.000 θάνατοι κάθε χρόνο παγκοσμίως

Για να αναλογιστεί κανείς τη σοβαρότητα της απειλής αρκεί να κοιτάξει τα στοιχεία που δείχνουν ότι αυτή τη στιγμή περίπου 125 εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο εκτίθενται σε αμιάντο στον χώρο εργασίας τους. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΠΟΥ, περισσότεροι από 90.000 άνθρωποι πεθαίνουν κάθε χρόνο από καρκίνο του πνεύμονα που σχετίζεται με τον αμιάντο, μεσοθηλίωμα και αμιάντωση ως αποτέλεσμα επαγγελματικής έκθεσης. Ένας στους τρεις θανάτους από

επαγγελματικό καρκίνο υπολογίζεται ότι προκαλείται από αμίαντο, ενώ εκτιμάται ότι πολλές χιλιάδες θάνατοι μπορούν να αποδοθούν ετησίως στην έκθεση στο περιβάλλον διαβίωσης.

Παράλληλα, η παγκόσμια συχνότητα εμφάνισης του μεσοθηλιώματος αυξάνεται σταθερά την τελευταία δεκαετία και προβλέπεται να συνεχίσει σε ένα εκτιμώμενο μέγιστο τη δεκαετία που διανύουμε. Οι ακριβείς αριθμοί είναι δύσκολο να προσδιοριστούν καθώς η ασθένεια είναι πιθανό να μην αναφέρεται σε περιοχές χαμηλής συχνότητας. Ωστόσο, μια εκτίμηση υποδηλώνει κατά μέσο όρο 14.200 περιπτώσεις παγκοσμίως κάθε χρόνο.

Η απαγόρευση που καθυστέρησε, οι δίκες και οι αποζημιώσεις

Το πρόβλημα και στη χώρα μας αλλά και διεθνώς επιδεινώθηκε από το γεγονός ότι η απαγόρευση της χρήσης αμιάντου ήρθε αργά. Δηλαδή, ενώ διεθνώς η καρκινογόνος δράση του αμιάντου ήταν γνωστή από τα μέσα του 20ού αιώνα, η πλήρης απαγόρευση καθυστέρησε σημαντικά, υπό την ισχυρή πίεση του «λόμπι» των εταιρειών που παρήγαν και εμπορεύονταν υλικά αμιάντου, με αποτέλεσμα να συνεχίζεται η χρήση παρότι ήταν γνωστός ο μεγάλος κίνδυνος.

Υποθέσεις στα δικαστήρια

Αξίζει να τονιστεί ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αναφερθεί αρκετές υποθέσεις οικογενειών με θύματα αμιάντου που έχουν αποζημιωθεί, σε πρώτο ή δεύτερο βαθμό με σημαντικά ποσά για θάνατο που προήλθε από εργασίες σε περιβάλλον αμιάντου. Ο δικηγόρος Γιώργος Μόσχος, ο οποίος χειρίζεται τουλάχιστον 30 υποθέσεις, υπερασπιζόμενος τις προσπάθειες για δικαίωση οικογενειών απόστρατων αξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού που νόσησαν από καρκίνο μετά τη θητεία τους σε παλιά πολεμικά πλοία, σημειώνει πως ήδη έχουν εκδοθεί αποφάσεις υπέρ των θυμάτων σε πρώτο και δεύτερο βαθμό, ενώ μια υπόθεση αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας και αναμένεται η απόφαση τους επόμενους μήνες. Αρχικά, η οικογένεια του θανόντος είχε δικαιωθεί, με το δικαστήριο να επιδικάζει αποζημίωση ύψους 60.000 ευρώ στη σύζυγό του και από 40.000 ευρώ σε καθένα από τα τρία παιδιά του.

Παράλληλα, πριν από λίγα χρόνια απόστρατος αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού που νόσησε με μεσοθηλιώμα δικαιώθηκε με αμετάκλητη απόφαση και εις βάρος του Δημοσίου επιδικάστηκε αποζημίωση 250.000 ευρώ.

«Έχουμε αρκετές υποθέσεις που προχωρούν και οι ασθενείς ή οι οικογένειες δικαιώνονται. Η πλειοψηφία αφορά μηχανικούς του Πολεμικού ή του Εμπορικού Ναυτικού, οι οποίοι εργάζονταν για αρκετά χρόνια σε χώρους όπου υπήρχε αμίαντος» λέει ο Γιώργος Μόσχος, συμπληρώνοντας πως υπήρξε ευρεία χρήση του υλικού στα παλιά πλοία, καθώς έχει χαμηλή ηλεκτρική αγωγιμότητα και μεγάλη αντοχή στις υψηλές θερμοκρασίες και στον θόρυβο.

Στα τέλη του 20ού αιώνα, ο αμίαντος έφτασε να έχει πάνω από 3.000 χρήσεις (υφαντική, σχοινιά, χαρτί, μονωτικά υλικά, διηθητικές μεμβράνες, ενδύματα ασφαλείας, αυλαίες θεάτρων, προστατευτικές ταπετσαρίες, στην ηλεκτρολογία, στη μόνωση σωλήνων, κλιβάνων, λεβήτων, σε πλοία και εργοστάσια). Κυρίως, όμως, χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή προϊόντων αμιαντοτσιμέντου και για τις θερμομονωτικές ιδιότητες. Έτσι, ακόμα και σήμερα, κρύβεται σε κατασκευαστικά υλικά (πλάκες οροφής και δαπέδου, σωλήνες, ηλεκτρικές – θερμικές μονώσεις), σε συσκευές καθημερινής χρήσης (ηλεκτρικά σίδερα,

πιστολάκια για τα μαλλιά) και στην αυτοκινητοβιομηχανία (φρένα, συμπλέκτες).
Ανάγκη επιθεωρήσεων

Στο ερώτημα τι έχει γίνει από το 2005 και την οριστική απαγόρευση του αμιάντου μέχρι σήμερα, υπολογίζεται ότι έχουν ληφθεί πρωτοβουλίες για να αποξηλωθεί ο αμιάντος από το μεγαλύτερο ποσοστό των δημόσιων κτιρίων και αμέσως μετά των βιομηχανικών, με την οικονομική κρίση, ωστόσο, να βάζει φρένο και σε αυτή στη διαδικασία.

Ενόψει του 2035 – χρονιά-ορόσημο για την «εξαφάνιση» του αμιάντου, βάσει της σχετικής ευρωπαϊκής οδηγίας, ο ηλεκτρολόγος μηχανικός Νίκος Κλεισιώ της επισημαίνει: «Αντιλαμβανόμαστε όλοι ότι θα πρέπει να γίνουν πολλά ακόμα για να μπορέσουμε να έχουμε τελειώσει οριστικά με τον αμιάντο, δεδομένου ότι η Ελλάδα ήταν η έβδομη χώρα παραγωγής στον κόσμο και έχει κάνει αμέτρητες εξαγωγές αλλά και εμπορία αμιαντούχων υλικών στη χώρα. Το πιο σημαντικό είναι ότι θα πρέπει να διενεργούνται επιθεωρήσεις για τον εντοπισμό αμιάντου. Είναι σαν να πηγαίνεις στον γιατρό και να του λες να σε κάνει καλά χωρίς να κάνεις εξετάσεις. Οι περισσότεροι αποφεύγουν την καταγραφή γιατί φοβούνται ότι αν βρεθεί αμιάντος (κάτι πολύ πιθανό στα κτίρια που έχουν κατασκευαστεί μέχρι το 2005) θα πρέπει να αντιμετωπίσουν ένα κόστος αφαίρεσης. Βέβαια για τους μικρούς ιδιώτες που έχουν στέγες ελλενίτ, τζάκια αμιάντου, καμινάδες, υπάρχουν αρκετοί που δεν έχουν τα χρήματα». Μάλιστα, κατά τον ειδικό προς την κατεύθυνση αυτή θα βοηθούσε η δημιουργία προγραμμάτων επιδότησης για την αντικατάστασή τους.

Το αισιόδοξο μήνυμα που προκύπτει, πάντως, είναι πως εάν εφαρμοστεί η νομοθεσία και κάποιος ασχοληθεί σοβαρά με το ζήτημα, οι παράγοντες κινδύνου για την εμφάνιση σοβαρών νοσημάτων που συνδέονται με τον αμιάντο μπορούν να μειωθούν. Από την άλλη πλευρά, οι συνέπειες για τη χρήση ενός υλικού από τις προηγούμενες γενιές θα μας απασχολούν αρκετά χρόνια ακόμη.

ΤΑ ΝΕΑ